

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 8. De Dilationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

3. Insuper pœna ista non habet locum in causis spiritualibus & beneficalibus: veluti cum agitur de decimis, de jure patronatus, vel al quo beneficio, ne inde detur vitiosus ad talia ingressus. Similiter nec in criminalibus, in quibus non ficta, sed liquidissima & luce meridiana clariores probationes requiruntur, *Castal. ad d. l. 2. §. quod si actor n. 5.*

4. Cum verò procurator, speciale habens mandatum, non solum in domini constituentis; sed etiam in animam propriam jurare debeat, *c. 2. §. procuratores eod. in 6. & d. l. 2. in princ.* eò quòd perinde atque ipse Dominus, extrahendo processum, vel injustam causam scienter prudenterque defendendo, calumniari posset, quæritur: an, si jurare nolit in animam suam, contumacia ipsius nocitura sit domino, ut supradicta pœna locum adversus eum habeat? Et licet benignior sit sententia, non habere (quia contumacia procuratoris nocet quidem domino in his, quæ sunt parvi momenti, non verò in iis, quæ magni sunt præjudicii, qualis est pœna non iurantis de calumnia: tamen habere locum de rigore juris verius esse existimat *Gaill. lib. 1. Observ. 89.* quia cum lex velit, ut procurator juret de calumnia, etiam in animam suam, consequenter quoque velle videtur, ut, si non iuret, incidat in pœnam: alioqui iuramentum calumniæ nullum produceret effectum, & lex non rebus, sed verbis posita esset, *contra l. final. Cod. de usuris.* Deinde quia notum est, contumaciam procuratoris nocere domino, maxime in iis, quæ pertinent ad iudicii processum, *juxta l. Si procurator C. De procuratoribus & l. Si remunerandi §. 1. D. Mandati.*

5. Denique pro complemento huius materiæ sciendum, quæduplex esse iuramentum. Primum est decisorium, de quo in *cap. fin. inf. De jurejurando*: secundum est de veritate dicenda: tertium est de malitia, de quo fit mentio in *cap. ult. eod. in 6.* & præstatum vel ante vel post litem contestatam, *c. In causis inf. De testib.* sive iuramentum calumniæ antea præstitum sit, sive non? & non semel dumtaxat, sed toties, quoties est præsumptio contra aliquem, quòd malitiosè aliquid proponat, *cap. 2. in fin. eod. in 6.* in causis seu civilibus, seu criminalibus, *l. Theaurus D. Ad exhibendum,* sive spiritualibus: veluti si quis post publicationem testium

excipiat contra eorum personas, cum antea non sit protestatus, quod suo loco & tempore excipere vellet, *per text. in c. Presentium inf. De testib.* De pœna nolentis jurare de malitia, vide *Gaill. 1. Obs. 87.* Postremo quartum est iuramentum de calumnia: quod quo modo differat à juramento de malitia, patet ex jam dictis. Quamvis autem iuramentum calumniæ operetur, ut quis excusetur à tacita & præsumpta calumnia, non tamen ab evidenti & expressa. Et ideo committens calumpniam, etiam in causa civili, potest criminaliter accusari, finita causa, *Maranta 6. p. tit. De iuramento.*

TITULUS VIII.

De Dilationibus.

§. I.

Dilatio quid sit, & quotuplex.

1. Dilatio quid sit.
2. Divisio in Legalem, Judicalem, Conventionalem.
3. Judicialium alia sunt Citatoria, alia Probatoria, alia executoria.
4. Citatoria dantur reo ad comparandum in iudicio.
5. Iussu intervallo & tertio fieri debent.
6. Hodiè dilationes omnes sunt arbitrariae.
7. Potest iudex una citatione peremptoria vel per tribus.
8. 9. Deliberatoria dilationes dantur reo non alteri.
10. Probatoria & actori & reo.
11. Suntque peremptoria omnes.
12. Iudex tamen ex causa plures dilationes concedere potest.
13. In concessione earum servanda aequalitas inter actorem & reum.
14. Executoria dilationes quæ dicantur, & quando dantur.

Lite contestata, ac præstito utrimque calumniæ iuramento, solent litigatores petere inducias & dilationes; actor quidem ad intentionem suam probandam, & exceptionem, si quam habeat, probandam.

1. Est autem Dilatio Judicialis, de qua hic agimus (nam datur etiam extrajudicialis, Speculat.

celat. h. t. § 1.) in genere justum temporis intervalum, quoad aliquem actum judicialem commodius perficiendum conceditur auctori vel reo, à lege, vel à Judice, vel ex conventionem partium. Unde secundum Abbatem in cap. 1. n. 15. h. t. dividi potest in Legalem, Judicialem, (sumendo Judicialem, ut distinguitur à Legali, & ea, quæ ex conventionem partium competit) & Conventionalem.

2. Legalis est, quæ à lege (subintellige, vel statuto vel stylo Curia vel consuetudine) conceditur, absque ministerio Judicis vel litigantium. l. 4. D. De re judicata.

Judicialis modo prædicto est, quam Judex ipse dat vel ex præcepto vel ex permissione legis. Cum sit Romana inf. De appellationibus.

Conventionalis est, quæ ex conventionem partium competit. e. Pastoralis §. cum autem sup. De officio jud. delegati, l. De die D. Qui sariis dare cogantur.

3. Ut verò tres sunt judicij latæ sumpti partes; prima à judicij præparatione usque ad litem contestationem exclusivè, quæ potius præparatoria est, quam essentialis, secundum autem dicta; secunda à litem contestatione usque ad sententiam definitivam exclusivè; tertia à sententia usque ad ejus executionem inclusivè; ita dilationum Judicialium tres præcipue sunt species. Nam alia in prima judicij parte dantur, & dicuntur Citatoria & Deliberatoria: Alia in secunda parte conceduntur, & vocantur Probatoria: Alia denique in tertia parte, & sunt Executoria.

4. Citatoria dicuntur, quæ citatis seu in jus vocatis dantur, ad comparandum in judicio: neque enim citari quis regulariter potest, ut statim, relicto omnibus, comparere debeat.

5. Et idem si primò sive ad primam vocatus non veniat, vocandus est secundò & tertiò justo tamen temporis, ut minimum decem dierum, intervallo inter singulas citationes, l. Ad peremptorium 68 & duabus seqq. D. De judiciis l. Propriandum §. 2. Cod. eod. tit. Quamquam sint, qui existiment decem illos dies inter singulas citationes jure novo esse auctos ad triginta. Auth. Qui semel Cod. Quomodo & quando Judex. &c. Verum hodie passim in hoc intervallo utimur stylo cujusque Curia, qui est alius atque alius, potestque Judex hanc dilationem, pro rei

seu causa & personarum qualitate, & temporis loco: utque distantia, augere vel minuire seu moderari, e. Consultus 24. sup. De officio delegati l. 1. Cod. h. t. l. In oratione D. de Ferru. 6. Et ob hanc causam jure Canonico ac moribus hujus sæculi omnes dilationes à jure statuta dicuntur arbitraria, Badius ad d. l. 68. n. 8. D. De judic. Non quia Judex eas denegare possit (nam si denegaret sine justa causa locus esset appellationi): Sed quia, ut dictum est, pro varietate circumstantiarum moderari eas potest vel prorogare. d. c. Cum sit Romana & ibi D. D. & sic termini earum potius sunt arbitrarii quam ipsæ dilationes.

7. Quinimò, si utique justa & necessaria subsit causa, veluti propter viarum periculum, vel si celeritatem res desideret, potest pro ternis citationibus uti unicâ peremptoria, e. Cum ex literis in fine sup. De restit. in integrum, cap. Cum dilecti & c. ult. inf. De dolo & contumacia l. 2. l. Contumacia D. de re judicata l. Nonnunquam D. de judiciis: Quæ idem peremptoria dicitur, quia perimit omnes alias, ut si non veniat peremptoriè citatus, habeatur & puniatur ut contumax, perinde ac si ter fuisset citatus. l. Et tertium o. D. de judic. & l. Tres denuntiationes c. C. Quomodo & quando Judex &c. & tunc in citatione addendum est verbum, peremptoriè, ut in d. l. Ad peremptorium & duabus seqq. Dixi, si justa & necessaria subsit causa; quia etiam absque causa potest Judex, si omninò velit, una pro tribus uti, Abbas in d. cap. 1 & cap. ult. & ibi d. Glossa hoc sit. Quod intellige, quando citatio fit ad eum finem dumtaxat, ut inducatur contumacia judicialis, ut in c. Quoniam frequenter sup. Ut lite non contestata &c. & dec. ult. h. t. van. secus est in causis gravioribus, ad privationem alicujus officij vel beneficii tendentibus: Quia in talibus non sufficit una citatio pro tribus, sed distinctis citationibus & distinctis edictis opus est, si de jure terna citatio requiratur Abbas & Joan. And. in c. Ex tua inf. De Cler. Non resistend. Cavendum tamen Judici, ne dum aliquem peremptoriè citari jubet, nimis breve tempus ad comparandum desinat: Maxime, si de rebus Ecclesiasticis agatur, nisi urgeat necessitas: Alioquin appellationi locus erit, d. l. c. b. 3. Sola verò peremptoriè edicti seu citationis peremptoriæ assignatio non est causa sufficientis ad appellandum. Innoc. in d. c. 1.

Quando autem quis uno edicto seu una citatione peremptoria pro omnibus citandis sit, relinquatur Judicis arbitrio. Vide plenius Gail. 1. *Observ.* 53. *Bare. in d. e. ult. h. s. DD. in d. e. s. h. s.*

8. Deliberatoria dilatio est, quæ datur reo, ut viso libello actoris secum deliberare possit, an litigare velit, vel non. Et ideo, si reus ex litteris citatorialibus plenè institui possit, ut si libellus fuerit citationi insertus, non conceditur ei dilatio deliberatoria, *e. 2. h. s.* Nec est ratio, cur concedi debeat, cum dilationem petere videatur, tantum differendi iudicij causa. Dantur verò de jure Novellarum viginti dies à die projecti reo libelli, *Auth. offeratur Cod. de litiis contestat.* & aliquando plures pro distantia locorum, *e. ult. h. s. c. Dilecti sup. De procurat.* Quinimò etiam iis exactis, pro varietate eorum, quæ utrimque intra iudicii præparatoria agitando occurrunt, variis aliis dilationibus locus esse potest; Veluti si reus velit Judicem, ut suspectam, recusare, & probare esse talem, *l. Apertissimi 16. Cod. de iudicij,* vel impugnare rescriptum, quoad Judicem incompetentem vocatus est, *l. 2. Cod. h. s. vel si velit auctorem suum laudare, quod vulgò dicunt ad guarandiam vocare, l. 2. Cod. Vbi in rem actio, c. c. vel petat demonstrationem & ostensionem rei petite sibi fieri, vel quid aliud simile: Nam dilatio ad unumquemque actum iudiciale debetè peragendum, & ne quid præproperè fiat, dari potest major vel minor, pro arbitrio Judicis: In quo spectanda cujusque Curie consuetudo.*

9. Dixi deliberatorias dari reo, non etiam actori; quia actor instructus venire potest & debet, *d. l. 2. Cod. h. s. l. Qui in alterius D. de reg. jur.* quippe qui tantum temporis habuerit, quantum voluit, ad deliberandum secum, quo modo & quando actionem suam institueret. Nunquam verò datur dilatio ad id, ad quod quis instructus esse debet: *e. Littera h. s. l. Si quando Cod. h. s. c. Littera inf. de præsumpt.*

10. Probatoria dilatio est, quæ lite contestatâ præstito que calumniæ juramento, datur actori ad suam intentionem, & reo ad exceptionem probandam, considerata locorum intercapedine, ubi probatio faciendâ est, *d. e. 1. h. s. * 11.* Et hæc in causis civilibus regulariter est peremptoria. *Mynf. Cent. 1. Observ. 71. Gail. 1. Obs. 91.* ac perinde non nisi semel dari debet in singulis ju-

dicii actibus, singulisque negotiis emergentibus, *l. 1. in fine Cod. eod. in oratione c. l. fin. p. r. D. De ferijs* & licet non apponatur in ejus concessione verbum peremptoriæ; tamen ex juris dispositione illud subintelligitur. Maranta 6. p. 1. *t. de dilat.* Nec ulla hac in parte est differentia inter actorem & reum, nisi quod Judex dare possit longiorem dilationem reo, quam actori, eo quod non perinde reus paratus possit venire ad iudicium, sicut actor. Utilitatis tamen litigantium causa recepta est, ut iustis de causis Judex ad eundem actum, veluti ad convincendam contumaciam, secundam, imò tertiam & quartam dilationem impertiri possit, aut si inopinatum impedimentum emerit, ob quod non poterit aut res perfici, *d. l. in oratione.* Vel si, ipsa prima dilatio, superveniant litiganti novæ probationes: In quo probando statum juramento petentis secundam vel ulterioiorem dilationem *e. Pastoralis inf. De exceptionib.* vel si alia similis subsit causa. Non tamen aliter Judici permittitur plurium dilationum concessio, quam si illæ necessariae sint, & non supervacua, *l. 2. Cod. in intra certa tempora & c. & rursus non aliter, quam causa cognita, l. 4. Cod. eod.* Si verò dilatio data sit absenti, ea idem non currit, nisi à die intimationis; nec dies, quo fit intimatio, imputatur, Marant. 6. p. n. 14.

11. Tamen si autem dilationes omnes, ut dixi antè, sunt Judici arbitrariæ, etiam legales. Maranta *d. loco. nu. 15. c. 16. Gail. 1. Observ. 50. n. 13.* tamen semper inter actorem & reum servanda est æqualitas, ut quantum temporis actori datur, tantum detur etiam reo, si petat, cum ejus partes sint favorabiles, *l. Favorabiliores 125. D. De reg. jur. e. Non licet eod. sit. in 6. & iudicium claudicare non debeat, e. 1. De sent. c. ro jud. in 6. cap. Novit & ceterum sup. De iudicij, e. Cum inter, c. ibi Glossa in V. iudicare inf. De excep. Gail. d. Observ. 89.* Hinc dilatio probatoria, quæ datur in iudicio, semper est communis: Ut si detur uni parti, pro sit etiam alteri, *Petenda 6. Cod. De temporib. in integ. restitut.* Marant. *d. loco.* In capitalibus tamen contra veris reo tres dilationes, accusatori duæ, etiam causa non cognita, dari possunt, *l. fin. in fine D. De Ferijs:* Quia in iis causis majus vertitur præjudicium litigato-um, Excipitur causa criminalis adulterij, in qua nulla dilatio danda, nisi ut

personæ exhibeantur; aut Judex, negotii qualitate motus, & causâ cognitâ eam concesserit, l. *In terminis* 41 D. *De adulteriis*.

13. Cum verò dilatio omnis probatoria sit preceptoria, ut dictum est, quaeritur, an infra terminum datum ad probandum debeat probatio absolvi, an verò facta, postquam dilatio probatoria expiravit, valeat? Responsio pendet ex forma concessionis dilationis, qua de re videatur Pelsius in *Processu iudicario* tit. 41. §. 65.

14. Executoriæ dilationes sunt, quæ dantur condemnato ad satisfaciendum & sunt quatuor mensium, c. *Quarenti* sup. *De officio delegati*. l. 3. Cod. *De usuris rei iudic. l. si debitori* D. *De iudiciis*. Hæ dilationes non habent locum in rebus, neque in criminalibus: Nam in his executio non differtur, nisi certis casibus, notatis per Hostien. in *Summa*. *De officio delegati* §. *Qua jurisdictione versis quamvis*: Veluti cum Princeps jubet aliquem acriter solito puniri; cum mulier prægnans damnatur ad mortem, cum damnatur servus rationis obligatus; cum relegato assignanda est insula.

Denique quia dilationes omnes hodie & de jure Canonico diximus esse arbitrarías, idèd & Tridentina Synodus *Sess. 25. cap. 10. in fine*, admonet tam ordinarios, quam alios quoscumque Judices, ut terminandis causis, quanta fieri potest, brevitati studeant, ac litigatorum artibus, seu in lictis contestatione seu in alia parte judicij decernenda, modis omnibus, aut termini præfixione aut competentiâ ratione, occurrant.

§. II.

An & quatenus dilationes prorogari possint.

1. Primam dilationem prorogari non posse.
2. Quartam ex legitima causa posse.
3. Dilationes à iudice dari solita prorogari possunt.
4. Prorogatio dilatione major esse non debet.
5. Tempora dilationum sunt continua.

1. Primam dilationem probatoriam prorogari non posse docet Gail. 1. *Observant.* 91.

quia supersit secunda & tertia; imò & quarta, quando de iusto constat impedimento, & quia dilationes sint amputandæ. *lib. 2. Cod. de tempor. appellat.* neque ad extraordinarium prorogationis remedium deveniri debeat, quando supersit ordinarium, *juxta l. in causa cognitione* D. *De minoribus*. Imò, si in prima dilatione multi fuerint testes producti & examinati, non esse dandam secundam & tertiam dilationem docet Glossa in *l. in causis in V. productionem h. t. i.* quia multitudo testium refræ nanda, c. *Significaverunt inf. De testib.* Gail. d. loco n. 2.

2. Quartam verò dilationem posse ex legitima causa prorogari, cum eadem solemnitate, qua data fuit, licet non facile prorogari debeat, docet ibidem Gail. d. loco n. 2.

3. Similiter prorogari possunt dilationes, quæ à iudice dantur, veluti ad contestandam litem, ad respondendum libello actoris. Imò facilius prorogari potest huiusmodi dilatio, quam nova dari: *juxta Gloss. in lib. fin. Cod. de feriis*, dummodo intra terminum prorogatio petatur: Alioquin eo lapsò prorogari nequit, cum prorogatio nihil aliud sit, quam dilationis labentis, nondum lapsæ, extensio, l. *Sed si manente* D. *De precario*, l. *Bonorum* D. *Rem ratam haberi*. Et ideo lapsò termino non prorogatio, sed novus terminus seu nova dilatio petenda est, eaque ex causa dumtaxat concedenda. Dicitur autem nova dilatio, cum finito termino prioris alia datur.

4. Non debet autem prorogatio esse major dilatione, Rudger. Rulandus p. 1. *De Commissar.* lib. 2. c. 10. apud quem c. 9. vide, quomodo dilationes prorogari possint; quæ solemnitates in prorogatione quartæ dilationis requirantur; quo modo contra prorogationem petitam adversarius protestari debeat, Vide & Menoch. *De arbit. l. 2. casu* 25.

5. Cæterum tempora dilationum omnium sunt continua, Glossa in *l. 2. D. De diversis & temporal. prescript.* ita ut comprehendantur tam dies feriati & solemnes, quam non feriati. Adèd ut ne quidem repentinis feriis interpolentur: Nisi quòd, his supervenientibus, subductisque iisdem beneficio restitutionis, alij totidem dies subrogentur, l. *Sed etsi* 26. §. *si feria* 7. D. *Ex quibus causis majores &c.*

§. IV.

§. IV.

De effectu Dilationum.

1. Excusat dilatio à pœna & mora.
2. Adveniente die habet vim sententiæ interlocutoria.
3. An dilatio tolli possit.

1. **E**ffectus dilationis est, quod excuset à pœna ac mora, & ea durante, officium conquiescat Judicis, nihilque sit agendum, aut innovandum quoad articulum seu capitulum, super quo data est, c. 2. & c. Præterea h. t. l. 3. C. eod. adeò ut, si quid innovatum fuerit, ipso jure sit nullum, nec queat validari de consensu partium Calvol. in Praxi § Dilatio conclus 6 n. 2. Alioquin quoad alium articulum non conquiescit officium Judicis, pendente dilatione: Sicut nec finita causa dilationis, quia eà finitâ immèdiatè finitur & dilatio: Ut si fuerit alicui data dilatio decem dierum ad comparandum, & citatus comparuerit in primo die, dilatio illa est perempta, & nullatenus conquiescit officium Judicis, Calvol. d. loco num 3. & 4. ubi subjungit posse etiam Judicem, pendente dilatione, se intromittere ad favorem ejus, cui data fuit dilatio: Parique modo suspectum de fuga posse pendente appellatione capi.

2. Secundò, is effectus est dilationis, quod ubi dies seu terminus ejus venit, regulariter habeat vim sententiæ interlocutoria, l. Qualem D. De receptis arbitrariis; & perimat actum, qui in assignato dilationis termino fieri debuit. Ita ut pars postmodum comparens amplius super eadem re, nisi ex magna causa, audiri non debeat, l. 1. §. ult. D. De feriis.

Qua forma autem, & ob quas causas, dentur dilationes, vide plenius apud P. Tholos in Syntag. Juris universi lib. 48. cap. 8. num. 17. & seqq.

3. Si verò queratur, an dilatio tolli possit, dicendum, legalem nunquam tolli posse, ne quidem in causis summariis, in quibus procedi potest sine strepitu & figura judicii: Nec etiam in causa dotis, Calvol.

d. loco conclus 7. n.

l. 2. & 3.

TITULUS IX.

De Feriis.

1. Feria à Dilationibus in quo distinguuntur.
2. 3. Feriarum nomine quia intelligatur: Et origo nominis.
4. Alia sunt Solemnes, alia repentina seu Extraordinaria.
5. Solemnium alia ad cultum divinum instituta, alia ob necessitates &c.
6. Illis renuntiari non potest, his potest.
7. Quanam tempore feriarum ex parte divi possint.
8. Alia differentia prædictarum feriarum.
9. Prohibentur feriis ad cultum divinum institutis opera servilia.
10. Prohibentur item mercatus, placitum, judicium ad mortem, &c.
11. 12. Quid nomine Mercatus & Placiti intelligatur.
13. Quaritur, an citatio die festo vel ad diem festum fieri possit.
14. Item an testes die festo examinari possint.
15. Die festo appellationem permissam esse.
16. Quis locus attendi debeat in feriis observandis.
17. An exempti dies festos, ab Episc. statutos, servare teneantur.

Quemadmodum, dilationibus durantibus, officium Judicis in foro contentioso conquiescit, ita & durantibus feriis: Ideoque rectè Titulo de Dilationibus subjicitur hic Tit. De Feriis, præsertim cum feriae sint quædam dilationes, quæ à jure dantur. * 1. Licet à dilationibus in eo distinguantur, quod intra dilationum tempora ea petagi possint, imò debeant, ad quæ petagenda, dilationes conceduntur: Tempore verò feriarum nullus contentiosæ jurisdictionis actus regulariter exerceri queat.

2. Etenim Feriæ hic generatim dicuntur dies seu tempora, quibus forensis strepitus & contentiosæ jurisdictionis exercitium plane conquiescere jubetur, ut constat ex lib. 5. D. eod. Et ideo olim dictæ sunt Justitium, quod justitiam statet